

Nya metoder i sjukvården – hur informera om dem?

– Fortsätt informationsspridningen men komplettera med rådgivning.

Det är en slutsatserna av projektet »Nya medicinska metoder», som gett sjukvårdens beslutsfattare tidig information om nya metoder. En fortsättning är trolig, kanske i SBU:s regi.

Projektets syfte har varit att förbättra framförhållningen och de tidiga beslutsunderlagen när det gäller att ta i bruk nya metoder i sjukvården. Tanken har varit att få fram klokare beslut, antingen det gäller att bromsa eller främja införandet av nya metoder.

Huvudansvariga har varit Socialstyrelsen och Landstingsförbundet som samverkat med Spri, Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU), Medicinska forskningsrådet (MFR), Svenska Läkaresällskapet, universitetssjukhusen och regionernas samverkansnämnder. Projektledare har varit Henric Hultin, Landstinget i Älvsborg, Vänersborg.

Experter har sammanställt kortfattad information som i omgångar skickats ut till omkring 500 mottagare i ledande positioner i Sjukvårdssverige.

De granskade metoderna har befunnit sig i gränslandet mellan klinisk forskning och reguljär sjukvård.

Första utskicket gjordes i april 1995 och projektet avslutades formellt vid ett uppföljande seminarium i Stockholm den 5 juni.

Projektet har utvärderats av professor Mats Brommels, institutionen för folkhälsovetenskap, Helsingfors. Slutsatserna presenteras i rapportform inom kort.

Enkät och intervjuer

Brommels har i utvärderingen gjort en litteraturgenomgång, skickat ut en enkät till alla som fått NMM-materialet samt intervjuat ett tiotal av mottagarna.

Av 441 utsända blanketter kom 206 tillbaka (47 procent). Nästan alla svarande (96 procent) vill, utöver informationen, ha någon typ av rådgivande rekommendationer. Drygt hälften (54 procent) vill ha sådana från Socialstyrelsen, SBU eller liknande.

19 procent vill ha rekommendationer från specialitetsföreningarna eller andra expertorgan, och 15 procent vill ha rekommendationer på regional nivå. Bindande anvisningar på nationell nivå önskar 4 procent och lika stor andel vill ha motsvarande på regionalplanet. 4

procent är nöjda med enbart information, dvs det som erbjudits i NMM-projektet.

De metoder som tilldragit sig största intresset är PTCA (ballongvidgning) vid akut hjärtinfarkt, teleradiologi, magnetkamera på mindre sjukhus, distansdiagnostik/tidigbehandling av hjärtinfarkt, telekardiologi, telepatologi samt mikrovågsbehandling av godartad prostataförstoring.

Viktigaste motivet för att sprida informationen är patientsäkerheten, medicinsk effektivitet, kostnadseffektivitet och även etik. Mindre viktiga är investeringskostnader och juridiska aspekter.

Har det skärpta konkurrensläget mellan vårdproducenter påverkat inställningen så att nya metoder introduceras på »lösare boliner» än tidigare? Många är osäkra om svaret, men drygt en fjärdedel (27 procent) anser att det är vanligt eller mycket vanligt. Den åsikten är vanligare bland sjukhusdirektörer och chefläkare än bland politiker och landstingsdirektörer.

Tre metoder

Tidiga förvarningssystem är en internationell företeelse. Tre huvudmetoder kan skönjas: nationella myndighetsbeslut (Nederländerna, Israel); ekonomisk styrning – villkorad finansiering (Tyskland, USA); expertgranskning och informationsspridning (Storbritannien).

Hroar Piene, Norge, gav ett konkret exempel på svårigheterna att förutse utvecklingen. Det norska medicinska forskningsrådet gav i mitten av 1980-talet 20 expertgrupper i uppdrag att formulera troliga utvecklingslinjer inom medicinen under de följande tio åren.

Grupperna kom fram till att den främsta utvecklingen kunde förväntas inom magnetisk resonanstomografi inklusive spektrografi, målsökande läkemedel, laser, genterapi samt informationsteknologi.

När tio år gått bad Hroar Piene grupperna att granska riktigheten i prognoserna. Svaren var nedslående – inte i något fall hade utvecklingen blivit den förväntade. Spektrografi hade inte fått någon betydelse alls, laserutvecklingen hade inte inträffat och målsökande farmaka inte kommit fram. Inte heller inom informationsteknologin eller genetikologin hade utvecklingen gått som man trott.

Den minimalt invasiva kirurgin var ett faktum, ej förutspått av experterna.

Slutsatsen är, menade Hroar Piene,

en hälsosam skepsis inför spådomar om framtiden. Kritikerna av kritiken menade dock att det inte var något fel på prognosernas riktning, men däremot på tidsperspektivet.

Databas i fortsättningen?

Främsta behovet av tidig metodinformation anses politiker och administratörer ha men också läkare i chefsposition, som behöver veta vad deras diskussionspartner tar del av.

Varken Landstingsförbundet eller Socialstyrelsen vill ha någon återgång till centralt beslutade metoder eller vårdprogram. Men beslutsfattarna vill ha rekommendationer och Socialstyrelsen behöver en viss standard att utgå ifrån vid sin verksamhetstillsyn.

I projektet har man utnyttjat gamla hederliga pärmar med registerflikar där informationsbladen stoppats in. I enkäten var flertalet nöjda med detta.

Men i en framtid är det naturligt att utnyttja informationsteknologin, vilket bl a underlättar färskhållningen av informationen, framhöll Olof Edhag, Socialstyrelsen, i den avslutande paneldiskussionen.

Läkartidningen har tidigare beskrivit NMM-försökets uppläggning (16/93) och belyst ett exempel (28–29/95).

Jan Lind

Läkare dömd för åttaåringars död

Borås tingsrätt har dömt en läkare till villkorlig dom för att genom oaktsamhet vållat en åttaårig pojkes död.

Fallet i Borås gäller en cancersjuk pojke. Läkaren sprutade av misstag ett starkt toxiskt läkemedel i pojkens ryggmärgskanal. Det ledde till att pojken blev helt förlamad och medvetlös. Efter två månader stängdes respiratorn av.

Borås tingsrätt anser att eftersom man vid tillfället frångått de vanliga rutinerna borde läkaren skärpt kontrollen och anser att brottet inte är ringa.

I Stockholm har en läkare och en sjuksköterska dömts till 100 dagsböter vardera för vållande av kroppsskada. De fälldes av tingsrätten för att ha givit ett spädbarn 25 gånger för stark koksaltlösning i samband med en röntgenundersökning. Flickan har fått allvarliga men på grund av misstaget. •